

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Богаченко М.М.

аспірант,

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

ПОЛІТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ У РЕГУЛЮВАННІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проблема впливу держави на ринкову економіку була висвітлена у працях А. Сміта, Д. Рікардо, А. Пігу, К. Менгера, Ф. Візера, Ж.Б. Сейя, Ф. Ліста, К. Маркса, Д. Кейнса, Д. Стетченка, А. Гальчинського, Ю. Петруні, М. Данилишина та інших.

Поняття «політичний механізм» є порівняно новим у вітчизняному суспільствознавстві, відповідно немає чіткого визначення дефініції [1]. Насамперед, це пов'язано з тим, що набір і характер механізмів, які практично використовуються в державному управлінні, обумовлюються політичним режимом держави, в якому втілюються засоби та методи здійснення політичної влади, визначаються необхідні та можливі управлінські дії [2].

Політичні механізми можна визначити так:

– засоби реалізації державної політики, конкретних завдань державного управління, сукупність певних управлінських процедур, прийомів, об'єднаних на основі дотримання принципів, серед яких визначальними, такими, що формують їх характер, є відповідальність, легітимність, законність, гласність, відкритість, науковість ін. [3];

– сукупність видів діяльності суб'єктів, гарантованих законом і включених у динаміку практично-політичних відносин, які охоплюють усі стадії розвитку та функціонування політичної системи;

– практика реалізації управлінських процедур: розробка, прийняття та реалізація рішень; регулювання політичних криз і конфліктів; аналіз та оцінка результатів і наслідків прийнятих рішень [4].

Ринкова економіка являє собою ефективно обумовлений і історично – закономірний етап еволюції ринкових відносин, що характеризуються конкуренцією цивілізованих форм власності та господарювання,

високою ефективністю економіки і відповідною соціальною захищеністю людей [5, с. 196-201].

Як зазначив В. Міненко у своїй праці «Взаємодія механізмів державного регулювання і саморегулювання ринку праці в умовах інтеграції України у світову економіку», актуальність проблеми відповідності відносин між ринками економічної системи, а також первинність останньої відносно її окремих підсистем (ринків капіталів, землі, праці тощо) через закон цілісності зумовлюють дослідження механізмів регулювання і механізмів саморегулювання ринку праці як складових механізмів регулювання економічної системи в цілому [6, с. 106-107].

Таке узгодження, за думкою В. Міненка, полягає в оптимальному розмежуванні сфер діяльності держави і ринку, а саме:

- держава визначає, в основному, умови і принципи формування господарських відносин у межах обраної економічної моделі розвитку, шляхи розв'язання основних суперечностей ринку і пропонує ті суспільні блага, які в принципі не може пропонувати ринок;

- ринок в основному регулює попит, пропозицію, вартість робочої сили: обсяги і напрямки руху матеріальних, фінансових і людських ресурсів [6].

Згідно з концепціями англійської наукової школи (друга половина XVIII – початок XIX ст.), представниками якої були видатні економісти А.Сміт і Д. Рікардо, основним регулятором економічних процесів вважався ринковий механізм, який ефективно розподіляє ресурси, автоматично встановлює економічну рівновагу між попитом та пропозицією і заперечує необхідність втручання в ці процеси держави [7, с. 68].

Неокласична теорія (А. Пігу, К. Менгер, Ф. Візер та ін.) у своїй основі оперує дослідженнями діяльності і поведінки окремих суб'єктів ринку стосовно забезпечення часткової ринкової рівноваги [8].

Згідно з теорією національно-орієнтованої економіки Ф. Ліста, економічна система надає переваги регулюванню розвитку національної економіки, що суттєво впливає на ринок праці, зайнятість населення [9, с. 128]. Крім того, держава як основний інститут забезпечення економічного добробуту нації має інвестувати в науку, освіту та транспортну систему відповідні кошти.

Згідно з теорією Ф. Ліста, найсуттєвішими функціями ринку були:

- **функція регулювання.** Ринок регулює всі економічні процеси – виробництво, обмін, розподіл і споживання;

– **функція санації.** Ринок через конкуренцію очищає економічне середовище від неконкурентоспроможних господарств і підтримує найефективніші;

– **функція інтеграції.** Ринок об'єднує суб'єктів економічної системи в одне ціле, сприяючи формуванню єдиного господарського простору як в межах окремої держави, так і в межах світової економіки [9, с. 129].

Представники кейнсіанської теорії економічного розвитку, обґрунтовують необхідність і практичну доцільність державного регулювання економіки на засадах приватної власності, конкуренції. Її фундатор (Дж. Кейнс) вважав, що без ефективного державного втручання, нормальний економічний розвиток є неможливим і він неминуче буде супроводжуватися економічними спадами, економічним хаосом.

Специфіка функцій регулювання залежить від обраної моделі державного регулювання економіки, яка використовується в цій чи іншій країні [10].

Згідно з класифікацією моделей державного регулювання економіки, розробленою А.Ю. Жуковською, різні держави тяжіють різних моделей державного регулювання економіки, серед яких виділено наступні:

→ **західна (американська) модель.** Держава втручається в роботу ринкового механізму тоді, коли виявляються його невдачі;

→ **японська модель.** Держава компенсує визначені недоліки ринку навіть у разі нормального функціонування ринкового механізму;

→ **ліберальна модель.** Держава не втручається у роботу ринку: державне регулювання зосереджено тільки на найбільш незабезпечених випадках «фіаско» ринку, частка ВВП, що перерозподіляється через бюджет, не перевищує 20%;

→ **латиноамериканська модель.** Держава забезпечує імпортозамінне зростання і зовнішньоторговельний протекціонізм: держава відіграє істотну роль в інвестиційному процесі.

→ **скандинавська модель.** Поєднання урядових програм, спрямованих на рівномірний розподіл прибутку, підтримку непрацевдатності, високий ступінь соціального захисту і забезпечення населення;

→ **моделі державного регулювання економіки східно-європейських країн у період переходу до ринку.** Реформування

бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики у напрямі більшого використання важелів непрямого та опосередкованого впливів держави на економіку [11, с. 360-365].

Таким чином, політичний вплив через функції держави відіграють важливу роль у підтримці ринкової економіки. За державою закріплюються політичні та соціальні функції та функція стабільності. А зазначені моделі впливу на економіку мають як спільні, так і відмінні риси. Спільними є наявність різних форм власності та конкуренція (зацікавленість держави). Відмінними рисами проявляються у ролі уряду в економіці, ефективності розв'язання соціальних проблем та організації фінансових ринків.

Список використаних джерел:

1. Міненко В. Взаємодія механізмів державного регулювання і саморегулювання ринку праці в умовах інтеграції України у світову економіку [Електронний ресурс] / Володимир Міненко // Вісник НАДУ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadu_2013_1_14.pdf
2. Приходченко Л. Л. Політичний та інституційний механізми державного управління: узгодження інтересів [Електронний ресурс] / Л. Л. Приходченко // Вісник НАДУ. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/User/Downloads/Trpu_2010_4_4.pdf
3. Корнев М. О. О политических механизмах регулирования общественной жизни / М.О. Корнев. – Режим доступу: <http://www.tstu.ru/education/elib/pdf/st/2005/kornevs.pdf>
4. Шабров О. Политическое управление. Проблемы стабильности и развития / О. Шабров. – М. : ИНТЕЛЛЕКТ, 1997. – 200 с.
5. Базилевич В. Політекономія / В. Базилевич. – Київ: Знання, 2014. – 710 с. – (9-те, доповнене). – ISBN 978-966-346-878-5
6. Міненко В. Л. Держава як суб'єкт регіонального ринку праці та зайнятості населення / В. Л. Міненко ; за ред. д.е.н. проф. О. Ю. Амосова. – Х. : УАДУ (ХФ), 2001. – 41 с.
7. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с. – (Серия: Антология экономической мысли).
8. Визер Ф. Теория общественного хозяйства / Ф. Визер // Австрийская школа в политической экономии. – М. : [б. и.], 1992. – 256 с.
9. Лист Ф. Национальная система политической экономии / Ф. Лист. – М. : Европа, 2005. – 234 с.

10. Третяк Г. С. Державне регулювання економіки та економічна політика [Електронний ресурс] / Третяк Г. С, Бліщук К. М. // ЛРІДУ НАДУ. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Biblioteka_Magistra/c3fba63b-7f37-45b7-82d5-b8046b1fd945.pdf

11. Мельник А. Ф. Макроекономіка та Макроекономічна політика / А. Ф. Мельник. – Київ: Знання, 2008. – 699 с. – (Вища освіта XXI століття). – ISBN 978-966-346-392-6

Кокорєв О.В.

кандидат філософських наук, викладач,

Коледж зв'язку та інформатизації

Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЛІБЕРАЛЬНІЙ ДЕМОКРАТІЇ В ЛАТВІЙСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Попри те, що Латвія є повноправним членом ЄС, ліберальна демократія у цій країні не є стійкою, а її цінності є контрверсійними для багатьох громадян. За оцінками шведської дослідницької інституції V-Dem Institute, Латвія належить до ліберальних, а не електоральних демократій, однак для країни характерне наростання дефектів демократії. Британська аналітична компанія Economist Intelligence Unit, яка визначає рейтинг демократичності держав, не віднесла Латвію (як і інші країни Балтії) до країн зі стабільною демократією з огляду на недоліки у площині політичної культури, політичної участі. За результатами 2019 року Латвія посіла 38-е місце у світі [7].

Від початку фундаментальних перетворень у 1990-х роках Латвія систематично оцінює стан демократії в країні. Після набуття країною членства у ЄС моніторингові дослідження якості демократії найперше проводить Інститут соціальних і політичних досліджень Латвійського університету. Двома найбільшими дослідженнями були «Наскільки демократичною є Латвія? Моніторинг демократії 2005–2007 рр.» [4] та продовження першого проекту – «Наскільки демократичною є Латвія? Демократичний аудит 2005–2014 рр.» [5].

Безумовно, виконання Латвією Копенгагенських критеріїв як країни-кандидата на вступ до ЄС та членство від 2004 року в цій організації